

نگاهی به الزامات گزارشگری جهانی

چالش گزارشگری سرمایه گذاران خارجی در ایران

غلامحسین دوانی
عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

در حال حاضر موضوع حضور سرمایه گذاران خارجی در بازار سرمایه ایران چندین جنبه را در بر می گیرد. در دو دهه گذشته نیز تنها چند مورد معدود سرمایه گذاری مستقیم خارجی در ایران وجود داشته است، اما به عنوان طرح یک موضوع در دستور کار که احتمال آن وجود دارد، باید یادآور شد که همگرایی استانداردهای حسابداری و نحوه گزارشگری بین المللی از مدت ها پیش در جهان شروع شده است. بدیهی است چنانچه قرار باشد سرمایه گذاران خارجی در بازار سرمایه ایران فعال شوند یا حتی در شرکت های غیر بورسی سرمایه گذاری مستقیم انجام دهند، الزام آنان به ارائه صورت های مالی طبق IFRS مورد بحث خواهد بود. واقعیت آن است که ما در ایران در حال حاضر در همان استانداردهای مورد عمل خود IAS که عمدتاً در چارچوب استانداردهای بین المللی تدوین و طراحی شده و چندان هم از IFRS فاصله ندارد هم دچار مشکل شده ایم، چه رسد به IFRS. بررسی پیشینه IFRS در ایران نشان می دهد که براساس مصوبه مورخ ۱۳۹۰/۶/۲۷ سازمان حسابداری که به تاریخ ۱۳۹۱/۳/۱۱ به تایید وزیر وقت امور اقتصادی و دارایی رسیده، مقرر شده است آن گروه

از شرکت ها و نهادهای مالی ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار - که این نهادها توسط سازمان مشخص خواهند شد و به تبع آن، شرکت های فرعی وابسته آنان از تاریخ که سازمان بورس و اوراق بهادار اعلام خواهد کرد باید در تهیه صورت های مالی خود از استانداردهای بین المللی گزارشگری IFRS استفاده کنند. مهمترین پیامد این مصوبه به کارگیری ارزش منصفانه در اصلاحیه استاندارد حسابداری شماره (۱۵) در مورد سرمایه گذاری هایی است که از ۱۳۹۲/۱/۱ لازم الاجراست.

IFRS به عنوان زبان تجارت بین المللی طراحی شده است؛ به این معنی که همه تجارت جهانی یا شرکت ها به یک زبان مشخص صورت های مالی خود را تهیه یا به یک زبان واحد سخن بگویند. این زبان که به عنوان زبان همگرایی عمومی در اتحادیه اروپا به کار گرفته شده، به سرعت به بیش از ۸۱ کشور جهان به زبان های مختلف انگلیسی، فرانسه، ژاپنی و آلمانی و حتی زبان های دیگری نظیر آلمانی، آذری، قزاقی و ترکمنی ترجمه و مورد استفاده قرار گرفته است. در حال حاضر موضوع اصلی چگونگی تدوین مجموعه کامل IFRS به زبان فارسی و نحوه کارکرد و اجرای آن ناروشن و ترجمه فارسی از این مجموعه وجود ندارد! متأسفانه در همان زمانی که گوگل نسبت به

درج زبان های مختلف دنیا در لینک مترجم گوگل (Google translate) اقدام می کرد، اینجانب راساً نامه ای به دکتر حداد عادل، رئیس وقت مجلس نوشته و خواستار مشارکت جدی فرهنگستان زبان در این مقوله شدم که پاسخ دفتر ایشان نشان داد که ما چقدر از تغییرات جهانی دور و نا آشنا هستیم. شاید در همین راستا قابل اشاره است که متأسفانه به رغم کاربرد گویش فارسی در ایران، تاجیکستان، بخشی از افغانستان و پاکستان نتوانستیم در حوزه IFRS ترجمه ای از زبان فارسی داشته باشیم؛ در حالیکه کشور کوچکی نظیر ارمنستان به این مجموعه پیوسته است. بنابراین نخستین گام آن نیست که ما IFRS را دوباره بنویسیم، بلکه باید مجموعه کاربردی آن را که در دو بخش کامل برای موسسات بزرگ و متوسط و خلاصه را برای موسسات کوچک و متوسط (SMEs) ترجمه کنیم و با یک بازنگری کلی آن را در اختیار علاقه مندان و استفاده کنندگان قرار دهیم. مجموعه SMEs یک مجله ۲۳۰ صفحه ای است که مورد استفاده بیش از ۹۵ درصد شرکت های جهانی قرار می گیرد. نکته حائز اهمیت دیگر آنکه پیامدهای قانونی و مالیاتی IFRS در ایران نیز باید قبلاً بررسی و راه حل مناسب آن - اصلاح قانون مالیات ها - نیز پیش بینی شود که اجرای مقررات جدید گزارشگری بار مالیاتی خاصی را به

خوشبختانه به مدد دسترسی به اینترنت بسیاری از یافته‌های بشری در آن واحد قابل دسترسی هستند، اما متأسفانه در ایران کاربرد این یافته‌ها همیشه با تفاوت‌هایی که چندان هم با منطق و عقل سازگار نیست، مواجه می‌شوند؛ زیرا عده‌ای از قبل در صدند که «چرخ را دوباره اختراع کنند» یا چرخ را که دیگران اختراع کرده‌اند بالحمیم و جوش به نام «اختراع جدید» در ایران به ثبت رسانند.

جالب اینجاست که ما ایرانی‌ها جزو نخست کسانی هستیم که هر چه در دنیا کشف، اختراع و پدید می‌آید را می‌خواهیم و بلافاصله چند همایش راجع به آن به راه می‌اندازیم؛ اما در کارگیری آن همیشه در طول زمان دچار فراموشی می‌شویم.

نکته دیگری که در همین راستا قابل توجه است به کارگیری هر چه سریعتر فن‌آوری‌های جدید گزارشگری مکمل کاربرد IFRS همچون زبان بین‌المللی گزارشگری است که به رغم بحث‌ها و کوشش‌های زیاد هنوز هم در ایران قابلیت اجرا پیدا نکرده است.

در پایان یادآور شوم که مشکلات به کارگیری IFRS در دو حوزه ترجمه دقیق متن اصلی از یکسو و انطباق متن با مفاهیم کاربردی است که حوزه اول قاعدتاً نباید چندان هم مشکل باشد و با تامین منابع مالی ترجمه متن اصلی این بخش به‌سادگی قابل حل است. اما بخش آموزشی (انطباق متن با مفاهیم کاربردی) حتی در زمینه همین استانداردهای فعلی خودمان هم هنوز دارای مشکلات عدیده‌ای است؛ به ویژه آنکه کاربرد مجموعه IFRS بر مبنای چارچوب مفهومی است؛ در حالی که استانداردهای حسابداری آمریکا و انگلستان اساساً قاعده محور هستند که این موضوع نکته بسیار حساسی به‌ویژه در قضاوت‌های شخصی حساب‌رسان در مورد صورت‌های مالی خواهد بود که می‌تواند آسیب جدی به بازار وارد کند. جنبه آموزشی موضوعات مختلف از جمله استانداردهای حسابداری و حسابرسی «چشم‌اسفندیار» حرفه حسابداری است که علت این موضوع کم‌کاری مراکز دانشگاهی، خودمحوری برخی بزرگان، نارسایی زبان فارسی در انطباق متون و... است. فراموش نکنیم هر گونه تغییر حتی در کوچکترین حوزه‌های علوم، هزینه‌بر و زمان‌بر است که باید به این موضوع نیز توجه جدی کنیم. به طور مثال فرایند کاربری IFRS مستلزم تغییر در متون کلاسیک دانشگاهی، متون حرفه‌ای، آموزش‌های مستمر و هزینه‌انته‌اشارات جدید است که ما در ایران به این موضوعات اهمیت نمی‌دهیم؛ چرا که به جرات می‌توانم بگویم همین حالا یک نسخه کامل مجموعه IFRS در ایران به صورت مجله Hard copy وجود ندارد؛ چون هیچ کس حاضر به خرید آن نیست.

می‌برد و دوری از عصر اطلاعات و دانش اطلاعات در هر زمینه‌ای از جمله استفاده از آخرین دستاوردهای حرفه حسابداری و حسابرسی آسیب‌های جدی به کشور وارد خواهد کرد؛ زیرا علم و دانش در عصر کنونی فاقد ملیت است و کسی نمی‌تواند مدعی بومی شدن علم و دانش شود. بلکه کاربرد علوم، قابلیت محلی شدن دارد نه خود علوم؛ ضمن آنکه سرمایه به‌عنوان پایگاه اصلی علوم مالی جهانی شده و در فرایند حرکت خود هر آنچه را که محلی و بومی است، وارد حیطه و قلمرو جهانی می‌کند.

چه بهتر که آمادگی وارد شدن به جهانی دیگر را داشته باشیم که مختصات آن چندگاهی است وارد فاز سرمایه‌داری ایران شده است. البته فراموش نکنیم IAS و IFRS و هر گونه استانداردهای دیگر در یک فضا و قلمرو خاص تعریف می‌شوند؛ چنانچه ما نتوانیم اول فضا و بستر مناسب آن را فراهم کنیم، بدون شک در اجرا و کاربرد این علوم

جهان در عصر دانش و دانایی به سر می‌برد و دوری از عصر اطلاعات و دانش اطلاعات در هر زمینه‌ای از جمله استفاده از آخرین دستاوردهای حرفه حسابداری و حسابرسی آسیب‌های جدی به کشور وارد خواهد کرد؛ زیرا علم و دانش در عصر کنونی فاقد ملیت است و کسی نمی‌تواند مدعی بومی شدن علم و دانش شود

وارداتی دچار شکست خواهیم شد. به تعبیری نمی‌توان یک بازار سرمایه دولتی را به‌عنوان محور بازار سرمایه خصوصی تعریف و مقدمات بخش خصوصی، شفاف‌سازی و استانداردسازی بین‌المللی بخش خاص بخش خصوصی را در آن تبیین کرد. با وجود آنکه

شرکت‌ها و استفاده‌کنندگان از آن تحمیل نکند. البته فراموش نکنیم که سازمان مالیاتی در شرکت‌های پیشرفته‌ای که IFRS مورد عمل قرار می‌گیرد به یک دسته‌بندی شرکتی به نام‌های شرکت‌های کلان، بزرگ، متوسط، کوچک و شرکت‌های خرد که مشخصه اندازه آنها در آمد، به شرح نمایه شماره ۱ پرداخته است. حتی در کشورهای پیشرفته اجرای مجموعه IFRS برای همه شرکت‌ها الزامی نیست، بلکه بستگی به اندازه شرکت‌ها، مجموعه کامل یا خلاصه IFRS لازم الاجراست.

باید یادآور شوم که با مراجعه به تارنمای IFRS.org می‌توانیم با سه مجموعه Redbook شامل مجموعه تلفیقی سالانه Greenbook شامل رهنمودهای کاربردی و Bluebook مجموعه تلفیقی سالانه که هنوز نهایی نشده است، مواجه شویم. بر اساس اطلاعات مندرج در همین تارنما، هیات ۱۵ نفره استاندارد‌دهای بین‌المللی حسابداری که یک نهاد مستقل حرفه‌ای است، مسوولیت تدوین و توسعه IFRS را بر عهده دارد. از سوی دیگر زیرمجموعه این نهاد، یک کمیته تفسیری IFRS است که شامل ۱۴ عضو از کشورهای مختلف جهان است و وظیفه تفسیر قواعد و مقررات IFRS را بر عهده گرفته است.

نکته قابل توجه بعدی رویکرد مقامات استانداردگذار یا مقامات ارشد مالی - بانکی و اقتصادی کشور به این موضوع است؛ چرا که در واقع آنان به‌عنوان متولیان و مسوولان بخش اصلی بخش اقتصادی کشور - وزارت امور اقتصادی و دارایی، بانک مرکزی، سازمان بورس و ... - باید ذی‌مدخل بودن و علاقه‌مندی خود را به اجرای IFRS نشان دهند. به‌عنوان شروع کار پیشنهاد می‌کنم سازمان بورس و اوراق بهادار به‌عنوان «مقام ناظر» بازار سرمایه و متولی اصلی این جریان از طریق واگذاری به یک پروژه تحقیقاتی صورت‌های مالی ۱۰ یا ۲۰ شرکت بزرگ در هر ۵ صنعت بزرگ کشور را به‌صورت مقایسه‌ای با هر استاندارد IAS و IFRS تهیه کند تا عملاً بتوان از جنبه‌های مقایسه‌ای آن و نتایج حاصل از آن در جمع‌بندی کلی بعدی استفاده کرد. جهان در عصر دانش و دانایی به‌سر

نمایه شماره (۱) - تقسیم‌بندی بین‌المللی شرکت‌ها از نظر اندازه در آمدی - میلیون دلار

اندازه شرکتی	استرالیا	آمریکا	اتحادیه اروپا
شرکت‌های خرد (Minute/Micro)	۱-۲	۱-۶	<۱۰
شرکت‌های کوچک (Small)	<۱۵	<۲۵۰	>۵۰
شرکت‌های متوسط (Medium)	<۲۰۰	<۵۰۰	<۲۵۰
شرکت‌های بزرگ (Large)	<۵۰۰	<۱۰۰۰	<۱۰۰۰
شرکت‌های کلان (Enterprise)	>۵۰۰	>۱۰۰۰	>۱۰۰۰